

Asia: VN/13873/2024

Lausuntopyyntö tuotevastuudirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne tuotevastuulakiin ehdotetuista muutoksista?

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua tuotevastuutyöryhmän mietinnöstä.

Tuotevastuudirektiivin tavoitteet, kuten kuluttajansuojan vahvistaminen sekä sääntelyn päivittäminen digitaaliseen talouteen ja globaaleihin arvoketjuihin, ovat lähtökohtaisesti kannatettavia. On kuitenkin tärkeää, että direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa huolehditaan siitä, ettei yrityksille synny EU-sääntelyä laajempaa tai kilpailukykyä heikentävää sääntelytaakkaa.

Tuotevastuulakiin ehdotetut muutokset ovat suurelta osin seurausta EU:n uudesta tuotevastuudirektiivistä, ja niiden tavoitteena on päivittää sääntelyä vastaamaan paremmin digitaalisen toimintaympäristön vaatimuksia. Tämä on lähtökohtaisesti perusteltua.

Merkittävin muutos on tuotteen käsitteen laajeneminen kattamaan myös ohjelmistot ja digitaaliset valmistustiedostot. Muutos laajentaa tuotevastuun soveltamisalaa erityisesti digitaalisten tuotteiden ja ohjelmistojen osalta. Tämä lisää vastuuta esimerkiksi ohjelmistokehittäjille, teknologia- ja alustayrityksille sekä muille digitaalisia komponentteja kehittäville yrityksille. Muutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia erityisesti pk-yrityksiin, joilla ei välttämättä ole suurten yritysten kaltaisia resursseja riskienhallintaan ja vastuuvakuutuksiin.

Lisäksi vastuutahojen piiri laajenee kattamaan uusia toimijoita tuotteen toimitusketjussa. Tämä on direktiivin tavoitteiden kannalta ymmärrettävää, mutta samalla on tärkeää varmistaa sääntelyn selkeys. Pk-yritysten näkökulmasta on olennaista, että vastuusuhteet ovat ennakoitavia ja että yritykset pystyvät kohtuullisin kustannuksin hallitsemaan vastuuriskejään.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että kansallinen sääntely pysyy mahdollisimman lähellä direktiivin vähimmäisvaatimuksia eikä sisällä sellaisia kansallisia lisävelvoitteita, jotka voisivat heikentää suomalaisten yritysten kilpailukykyä EU:n sisämarkkinoilla.

2. Pidätekö kehittelyriskipuolustusta koskevaa ratkaisua kannatettavana?

Työryhmä ehdottaa, että Suomessa ei jatkossakaan sovellettaisi kehittelyriskipuolustusta vastuuvapausperusteena. Kehittelyriskipuolustus on direktiivin 11 artiklan mukaisesti pääsääntö, mutta Suomi pitää voimassa artiklan 18 mukaisen jäsenvaltiolle sallitun poikkeuksen.

Suomen Yrittäjät pitää ratkaisua pk-yritysten näkökulmasta ongelmallisena. Kehittelyriskipuolustus tarkoittaa mahdollisuutta vapautua vastuusta tilanteessa, jossa tuotteen turvallisuuspuutetta ei ole voitu havaita sen ajan tieteellisen ja teknisen tiedon perusteella. Useimmissa EU-maissa, kuten Ruotsissa, tämä vastuuvapausperuste direktiivin pääsääntönä on käytössä.

Jos Suomi päättää nyt olla soveltamatta tätä direktiivin pääsääntöä ja olla ottamatta kehittelyriskipuolustusta käyttöön, yritysten vastuu muodostuu joissakin tilanteissa ankarammaksi kuin muissa jäsenvaltioissa toimivilla yrityksillä. Tämä voi heikentää suomalaisten yritysten kilpailuasemaa erityisesti teknologia-, ohjelmisto- ja innovaatioaloilla, joissa tuotteisiin liittyvät riskit voivat olla vaikeasti ennakoitavissa.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan (kpl 9.2), että hallitus ei lisää kilpailukykyä haittaavaa ylimääräistä taakkaa EU-sääntelyn kansallisessa toimeenpanossa ja pyrkii vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa lisäävää EU-sääntelyä. Ottamalla kehittelyriskipuolustusta koskevan poikkeuksen käyttöön Suomi käyttää direktiivin salliman kansallisen liikkumavaran hallitusohjelman vastaisesti yritysten kannalta tiukempaan sääntelyyn kuin mitä EU-sääntely edellyttää.

Suomen Yrittäjät katsoo, että hallitusohjelman linjauksen valossa ei kehittelyriskipuolustusta koskevaa 18 artiklan poikkeusta tulisi ottaa käyttöön kansallisessa lainsäädännössä. Tämä edistäisi sääntelyn ennakoitavuutta ja auttaisi varmistamaan, ettei kansallinen täytäntöönpano tarpeettomasti heikennä suomalaisten yritysten kilpailukykyä EU:n sisämarkkinoilla.

Mikäli kehittelyriskipuolustusta ei oteta käyttöön, tulisi ainakin arvioida tarkemmin ratkaisun vaikutuksia yritysten vastuuvakuutuksiin, innovaatioympäristöön sekä pk-yritysten riskinkantokykyyn.

3. Onko kuluttajansuojalain muutostarpeet otettu asianmukaisesti huomioon?

Työryhmä ehdottaa kuluttajansuojalakiin pääosin terminologisia muutoksia, joilla varmistetaan sääntelyn yhdenmukaisuus tuotevastuusääntelyn kanssa. Suomen Yrittäjät pitää ratkaisua lähtökohtaisesti perusteltuna.

Suomen Yrittäjät katsoo kuitenkin, että tämän säädöshankkeen yhteydessä olisi ollut perusteltua tarkastella myös voimassa olevan kansallisen lisäsääntelyn sujuvoittamista ja mahdollisuuksia keventää yritysten sääntelytaakkaa.

Kuluttajansuojalain 5 ja 5 a lukujen sääntely, jonka mukaan myyjän virhevastuun kesto määräytyy tavaran oletettavissa olevan kestoiän perusteella, on käytännössä kansallinen laajennus EU:n tavarankauppadirektiivin ja digisopimusdirektiivin mukaiseen kahden vuoden virhevastuu-aikaan. Suomessa virhevastuu ei siten rajaudu kahteen vuoteen, vaan voi käytännössä olla huomattavasti pidempi.

Tämä merkitsee sitä, että suomalaiset yritykset joutuvat monia muita EU-maiden yrityksiä useammin käsittelemään korjaus-, vaihto- ja hinnanalennusvaatimuksia koskevia reklamaatioita. Lisäksi yritysten on ylläpidettävä varaosien saatavuutta ja huolto-osaamista pidempään kuin useissa muissa jäsenvaltioissa.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaan EU-sääntelyn kansallisessa toimeenpanossa ei tule lisätä kilpailukykyä heikentävää ylimääräistä sääntelytaakkaa, ja hallitus pyrkii myös vähentämään yritysten hallinnollista taakkaa lisäävää sääntelyä. Suomen Yrittäjät katsoo, että tämän tavoitteen toteuttamiseksi olisi perusteltua arvioida myös nykyisen kansallisen lisäsääntelyn purkamista tilanteissa, joissa EU-lainsäädäntö ei sitä edellytä.

Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan virhevastuuta koskevaa sääntelyä tulisi tarkastella uudelleen ja yhdenmukaistaa se EU:n tavarankauppa- ja digisopimusdirektiivien mukaisen kahden vuoden virhevastuuajan kanssa. Tämä parantaisi suomalaisten yritysten kilpailuedellytyksiä sisämarkkinoilla ja tukisi hallitusohjelman tavoitetta sääntelyn purkamisesta.

4. Onko esityksen vaikutukset asianmukaisesti arvioitu?

Mietinnössä on arvioitu esityksen vaikutuksia muun muassa kuluttajiin, viranomaisiin ja elinkeinoelämään. Suomen Yrittäjät katsoo kuitenkin, että pk-yrityksiin kohdistuvia vaikutuksia olisi voitu arvioida perusteellisemmin.

Esityksessä ei tarkastella riittävästi esimerkiksi tuotevastuuvakuutusten kustannusvaikutuksia, oikeudenkäyntiriskien mahdollista kasvua tai hallinnollisen taakan lisääntymistä pk-yrityksissä.

Lisäksi digitaalisiin tuotteisiin liittyvien vastuiden laajeneminen voi vaikuttaa merkittävästi teknologia- ja ohjelmistoalan yrityksiin. Näitä vaikutuksia olisi perusteltua tarkastella erikseen pk-yritysten näkökulmasta.

Orpon hallitusohjelman mukaisesti EU-sääntelyn kansallista vaikutusarviointia tulee parantaa. Suomen Yrittäjät katsoo, että jatkovalmistelussa olisi syytä täydentää vaikutusarviointia erityisesti pk-yritysten osalta.

5. Onko teillä yleisiä huomioita tai muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Tuotevastuusääntelyn päivittäminen vastaamaan digitaalisen talouden ja globaalien arvoketjujen kehitystä on tarpeellista. Samalla on kuitenkin tärkeää, että sääntely säilyy selkeänä, ennakoitavana ja yritysten kannalta kohtuullisena.

Suomen Yrittäjät korostaa erityisesti seuraavia näkökulmia:

1. EU-sääntelyn kansallisessa toimeenpanossa tulee välttää ylimääräistä sääntelytaakkaa. Hallitusohjelman mukaisesti kansallisen sääntelyn ei tulisi lisätä yritysten velvoitteita yli direktiivin vaatimusten.
2. Pk-yritysten toimintaedellytykset on huomioitava sääntelyn soveltamisessa. Monilla pk-yrityksillä on rajalliset resurssit oikeudelliseen riskienhallintaan ja sääntelyn noudattamiseen.
3. Sääntelyn soveltamisesta tarvitaan selkeää ohjeistusta. Erityisesti digitaalisten tuotteiden, ohjelmistojen ja tuotteen merkittävän muutoksen käsitteisiin liittyvät tulkintakysymykset voivat aiheuttaa epävarmuutta yrityksille.

Suomen Yrittäjät pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan huolellisesti sääntelyn vaikutuksia pk-yritysten kilpailukykyyn ja hallinnolliseen taakkaan sekä varmistetaan, että kansallinen täytäntöönpano toteutetaan mahdollisimman kevyesti ja direktiivin tarkoituksen mukaisesti.

Lempiäinen Sanna
Suomen Yrittäjät ry